

The Components and Indicators of Digital Information Dissemination in the National Library and Archives of Iran: Based on Synthesis

Roya Aminalroaya¹ , Dariush Matlabi² , Fariborz Khosravi³ , Zahra Abazari⁴

Abstract

Purpose: Information dissemination is one of the most crucial services libraries and information centers provide. The increasing explosion of information, the necessity of keeping specialists up-to-date in various scientific fields, and the need to efficiently use users' time and resources underscore its importance. This research, which aimed to identify the components and indicators of digital information dissemination in the National Library and Archives of Iran, had the potential to affect the field of digital information dissemination significantly.

Method: This qualitative research employed a meta-study approach using the comprehensive synthesis method based on the seven-step method of Sandelowski and Barroso (2007). The research population included Persian and English articles relevant to the topic, retrieved from domestic and international scientific databases. 37 entirely relevant articles were selected for analysis through the critical appraisal skills program method. Content analysis and open and axial coding were used to analyze selected resources. The inter-coder agreement was calculated to ensure the reliability and validity of the findings

Findings: Based on the comprehensive synthesis's findings, seven components and 34 indicators and sub-indicators in the field of digital information dissemination were identified. The main components include research files, information resources, collection development, standardization, information dissemination services, dissemination tools, and evaluation.

Conclusion: The identified components and indicators provide a practical roadmap for enhancing digital information dissemination. The most significant achievement of this research is the development of a new information culture that can be used to assess the status of services in this area. These insights enable libraries to improve the quality of their services, enhance information dissemination, and expand knowledge dissemination. This research can be valuable for researchers, librarians, managers, and policymakers in the field of digital information dissemination.

Article Type: Research Article

Article history:

Received: 23 Jan. 2024

Accepted: 30 Apr. 2024

1. Ph.D. Candidate, Knowledge and Information Science, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
aminroaya.r@gmail.com

2. Associate Professor, Knowledge and Information Science, Educational Science Group, Yadegar-e Imam Khomeini (RAH) Shahre Rey Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author)
dariushmatlabi@yahoo.com

3. Associate Professor, Knowledge and Information Science, National Library and Archives of Iran, Tehran, Iran
fa.khosravi@gmail.com

4. Associate Professor, Knowledge and Information Science Group, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
abazari391@yahoo.com

Keywords

Information Dissemination, Information Dissemination Services, Digital Dissemination, National Library and Archives of Iran

Citation: Aminalroaya, R., Matlabi, D., Khosravi, F., & Abazari, Z. (2024). The Components and Indicators of Digital Information Dissemination in the National Library and Archives of Iran: Based on Synthesis. *Librarianship and Information Organization Studies*, 35(2): 7-38.

Doi: 10.30484/NASTINFO.2024.3557.2265

Publisher: National Library and Archives of I.R. of Iran
© The Author(s).

مؤلفه‌ها و شاخص‌های اشاعه اطلاعات دیجیتال در سازمان اسناد و

کتابخانه ملی ایران: مبتنی بر سنتز پژوهی

رویا امین‌الرعایا^۱ | داریوش مطلبی^۲ | فریبرز خسروی^۳ | زهرا ابازری^۴

چکیده

هدف: اشاعه اطلاعات از مهم‌ترین خدمات هر کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی است. دلیل اهمیت آن فزونی انفجارگونه اطلاعات، لزوم روزآمد نگاه‌داشتن دانش متخصصان حوزه‌های مختلف علمی، توجه به صرفه‌جویی در وقت و هزینه استفاده‌کنندگان، تلاش به منظور افزایش تقاضا و بازاریابی برای خدمات اطلاع‌رسانی و کسب منابع مالی برای کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، افزایش مرغوبیت ارائه خدمات در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، افزایش مهارت کارکنان کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، ارائه خدمات مرجع مدار در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، تغییر مفاهیم کتابخانه و کتابداران از منظر داخلی و خارجی، استفاده خلاقانه و ابتکاری از منابع در دسترس، اشتراک منابع با استفاده از فناوری و ابزارهای اطلاعاتی است. هدف پژوهش حاضر، شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های اشاعه اطلاعات دیجیتال در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران بود.

روش: پژوهش از نظر نوع داده، کیفی و از نظر روش اجرا، فرامطالعه و به روش فراترکیب (متاستز) و مبتنی بر هفت گام ساندولوسکی و باروسو انجام شده است. این روش یکی از روش‌های مدرن تحلیل داده‌های کیفی است که با استفاده از فنون آماری، نتایج چندین مطالعه مرتبط را باهم ترکیب می‌کند و به ایجاد یک دیدگاه جامع و یکپارچه از موضوع مورد مطالعه می‌پردازد. جامعه پژوهش شامل مقالات فارسی و انگلیسی مرتبط با موضوع و منتشر شده در پایگاه‌های علمی داخلی و خارجی بود که در جستجوی اولیه تعداد ۵۱۱۶ مقاله بازاریابی شد و با استفاده از روش برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی، تعداد ۳۷ مقاله کاملاً مرتبط جهت تحلیل انتخاب شد. سپس با استفاده از تحلیل محتوا و کدگذاری باز و محوری منابع منتخب مورد تحلیل قرار گرفت، جهت بررسی قابلیت اعتبار یافته‌ها، از طریق توافق بین دو کدگذار استفاده شد که مقدار توافق، ۷۷٪ به دست آمد که این مقدار نشان‌دهنده سطح بالای اعتبار و روایی یافته‌های پژوهش است.

یافته‌ها: براساس یافته‌های فراترکیب ۷ مؤلفه و ۳۴ شاخص و زیرشاخص درحوزه اشاعه اطلاعات دیجیتال شناسایی شد. مؤلفه‌های اصلی عبارت‌اند از: پرونده پژوهشی، منابع اطلاعاتی، مجموعه‌سازی، استانداردسازی، خدمات اطلاع‌رسانی، ابزارهای اشاعه و ارزیابی. پرونده پژوهشی شامل شاخص‌هایی مانند اطلاعات فردی، علاقه‌مندی‌ها و نوع منبع مورد تقاضای پژوهش است. منابع اطلاعاتی شامل شاخص‌هایی مانند منابع دیجیتال و منابع دیجیتال شده است. مجموعه‌سازی شامل شاخص‌هایی مانند گردآوری، حفظ و نگهداری، سازمان‌دهی، اشتراک منابع و روزآمدسازی منابع اطلاعاتی است. استانداردسازی شامل شاخص‌هایی مانند استاندارد خدمات، استاندارد نیروی انسانی، استاندارد منابع دیجیتال، استاندارد کتابخانه‌های دیجیتال و استاندارد کتابشناختی است. خدمات اطلاع‌رسانی شامل شاخص‌هایی مانند خدمات امانی، خدمات گزینشی اطلاعات، آگاهی‌رسانی جاری، خدمات مرجع، خدمات اطلاعی، نمایش و نمایشگاه، همایش الکترونیکی، تحویل الکترونیکی منابع دیجیتال و پایگاه‌های اطلاعاتی است. ابزارهای اطلاع‌رسانی شامل شاخص‌هایی مانند پست الکترونیکی، شبکه جهانی وب، ابزارهای تلفن همراه، سرویس ذخیره‌سازی و بازاریابی اطلاعات چندرسانه‌ای است. ارزیابی شامل شاخص‌هایی مانند سیاهه واریسی ارزیابی، شیوه‌نامه ارزیابی، بازخورد، بازنگری، فرم نظرسنجی و امتیازدهی است.

نتیجه‌گیری: تحلیل مؤلفه‌ها و شاخص‌های شناسایی شده به درک عمیق‌تر از جوانب مختلف اشاعه اطلاعات دیجیتال کمک می‌کند. مهم‌ترین دستاورد این پژوهش ایجاد یک فرهنگ اطلاعاتی جدید که قابل استفاده برای ارزیابی وضعیت خدمات این حوزه است. این اطلاعات به کتابخانه‌ها امکان می‌دهد تا سطح کیفی خدمات را بهبود بخشند و ضمن ارتقاء خدمات اطلاعاتی، اشاعه دانش را گسترش دهند. این پژوهش می‌تواند برای پژوهشگران، کتابداران، مدیران و سیاست‌گذاران حوزه اشاعه اطلاعات دیجیتال مفید واقع شود.

کلیدواژه‌ها

اشاعه اطلاعات، خدمات اشاعه اطلاعات، اشاعه دیجیتال، سازمان اسناد و

کتابخانه ملی ایران

۱. دانشجوی دکتری، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
aminroaya.r@gmail.com

۲. دانشیار، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، گروه علوم تربیتی، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
dariusshmatlabi@yahoo.com

۳. دانشیار، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، تهران، ایران
fa.khosravi@gmail.com

۴. دانشیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
abazari391@yahoo.com

فصلنامه مطالعات کتابداری و سازماندهی اطلاعات، ۳۵ (۲)، تابستان ۱۴۰۳

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۱۱

ناشر: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
© نویسندگان

استناد: امین‌الرعایا، رویا، مطلبی، داریوش، خسروی، فریبرز و ابازری، زهرا (۱۴۰۳). مؤلفه‌ها و شاخص‌های اشاعه اطلاعات دیجیتال در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران: مبتنی بر سنتز پژوهی. *مطالعات کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۳۵ (۲): ۷-۳۸.

مقدمه

عصر حاضر به‌عنوان «عصر اطلاعات» شناخته می‌شود؛ زمانی که تمام تصمیم‌گیری‌ها و فعالیت‌ها بر مبنای اطلاعات و دانش صورت می‌پذیرد. اهمیت دسترسی به اطلاعات، در گذشته نیز مورد توجه بوده و قانون چهارم رانگاناتان^۱، «ضرورت صرفه‌جویی در زمان خوانندگان و کارکنان کتابخانه‌ها» نیز تأکید بر این اهمیت است (رانگاناتان، ۱۹۶۱). از طرفی، ارائه خدمات مرجع‌مدار در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، تغییر در دیدگاه کتابخانه‌ها و کتابداران از منظر داخلی و خارجی، بهره‌گیری خلاقانه و ابتکاری از منابع در دسترس و بهره‌مندی از اشتراک منابع با استفاده از فناوری‌ها و ابزارهای نوین اطلاعاتی رشد حجم اطلاعات، مشکلات دسترسی و مدیریت اطلاعات و افزایش کیفیت آن‌ها از جمله فرصت‌ها و چالش‌های اشاعه اطلاعات محسوب می‌شوند (ره‌نمافرد، ۱۳۸۴)؛ اما با وجود این، مشکلاتی نظیر فزونی اطلاعات و مدیریت شبه‌اطلاعات وجود دارد. تحولات اخیر در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات، به تغییرات اساسی در نظام‌های کتابخانه‌ای منجر شده است و کتابخانه‌ها از ارائه‌دهنده خدمات حضوری به خدمات الکترونیکی، دیجیتالی و ترکیبی گسترش یافته‌اند. این تغییرات همچنین نقش کتابداران را نیز تغییر داده و آن‌ها را از محافظان منابع اطلاعاتی به متخصصان اطلاعات، فضای مجازی و مسئولان اشاعه اطلاعات در بسترهای مختلف تبدیل کرده است.

---

1. Ranganathan

امروزه، وظیفه اصلی کتابداران بر اساس نظر پاتل و همکاران^۱ (۲۰۱۸)، «اشاعه اطلاعات در هر زمان، مکان و به هر شکل ممکن به کاربران و کسب رضایت آنهاست». این مسئله، نه تنها نشان‌دهنده اطمینان از دسترسی آسان به منابع اطلاعاتی است؛ بلکه نشان از اهمیت نقش اطلاعات در جوامع مدرن و تعامل بین فردی و سازمانی دارد.

با کاربرد گسترده ارتباطات سیار و فناوری‌های اینترنت، مردم به‌طور فزاینده‌ای به اطلاعات موجود در اینترنت متکی هستند و نحوه اشاعه اطلاعات به‌طور مداوم در حال تغییر است. در حقیقت، اشاعه اطلاعات به یک فرایند انتقال و دریافت پویا اشاره دارد که برخی از پژوهشگران آن را به‌عنوان فرایند اشتراک منابع اطلاعاتی بین اشاعه‌دهنده و دریافت‌کننده در نظر می‌گیرند (لیو و همکاران^۲، ۲۰۲۳). خدمات اشاعه اطلاعات دیجیتالی نیز، به بخشی از خدمات اطلاع‌رسانی اشاره دارد که به‌منظور دسترسی‌پذیری و اشاعه اطلاعات، به‌ویژه اطلاعات روزآمد، در بستر دیجیتالی می‌پردازد.

رشد تصاعدی و اهمیت حیاتی اطلاعات، ضرورت صرفه‌جویی در هزینه و زمان جستجوگران و از طرفی ناکارآمدی شیوه‌های سنتی بازیابی اطلاعات، کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی را وادار کرده تا هر چه بیشتر و سریع‌تر به سمت مکانیزه‌سازی روش‌های بازیابی و دسترسی به اطلاعات حرکت کنند. این تحول نه تنها به افزایش کارآمدی فرایندهای اطلاع‌رسانی کمک می‌کند، بلکه استفاده‌کنندگان را قادر می‌سازد تا اطلاعات موردنیاز خود را به‌صورت خودکار و از راه دور از طریق ابزارهای ارتباطی شخصی دریافت کنند. این اقدام همچنین موجب می‌شود که مراجعان نیازی به حضور فیزیکی در کتابخانه‌ها یا مراکز اطلاع‌رسانی نداشته باشند و به‌جای آن، مدارک گزیده و پالایش‌یافته خود را به‌صورت هوشمندانه و بدون محدودیت مکانی دریافت کنند (مهرداد و نعمت‌اللهی، ۱۳۸۵).

چالش‌ها و مسائلی مانند رشد حجم اطلاعات، مشکلات دسترسی و مدیریت اطلاعات و تغییر نقش کتابداران و کتابخانه‌ها در دنیای دیجیتال و نیاز به استفاده از فناوری‌های نوین برای بهبود خدمات اطلاع‌رسانی و افزایش کیفیت آنها دارد.

1. Patel et al.
2. Liu et al.

خدمات اشاعه اطلاعات دیجیتالی می‌تواند به دسترسی سریع و آسان کاربران به منابع اطلاعات، تسهیل فعالیت‌های علمی و پژوهشی، شکل‌گیری راهکارهای خدمت‌رسانی بهتر به جامعه مخاطب، تعامل نظام‌های اشاعه اطلاعات با ناشران، دسترسی به مجموعه منابع ویژه گروه‌های خاص (نابینایان، ناشنوایان و...)، افزایش درآمدهای کتابخانه‌ای، جلب حمایت مدیران ارشد از ارائه خدمات به جامعه هدف و... منجر شود. باوجوداین، هنوز اطلاعات دقیقی از چرایی اشاعه اطلاعات دیجیتالی و همچنین مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن وجود ندارد. بررسی پژوهش‌های انجام‌شده نشان می‌دهد هرچند در مقالاتی به برخی از روش‌های اشاعه اطلاعات نظیر اشاعه گزینشی اطلاعات (زبردست و شکوهیان، ۱۳۹۱)، اشاعه اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی (منصورکیایی و همکاران، ۱۳۹۸؛ لیو و همکاران، ۲۰۱۹؛ دی و کرتانیا^۱، ۲۰۲۳؛ جباری و همکاران، ۱۴۰۲) و... پرداخته‌اند ولی تصویر جامعی از اشاعه اطلاعات دیجیتالی و مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن برای طراحی نظام‌های مناسب وجود ندارد. با توجه به نقش بسیار مهم سازمان اسناد و کتابخانه ملی، به‌عنوان مرجع سیاست‌گذاری حوزه اطلاع‌رسانی در سطح کشور و پیشرو در ارائه راهکارهای استاندارد برای پیشبرد و توسعه خدمات اطلاع‌رسانی، مطالعه اشاعه اطلاعات دیجیتالی برای کتابخانه ملی ضمن کمک به راه‌اندازی خدمات مرتبط در سازمان اسناد و کتابخانه ملی می‌تواند در شکل‌گیری خدمات اشاعه اطلاعات دیجیتالی به‌صورت استاندارد در سایر کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی مؤثر باشد؛ بنابراین هدف مطالعه حاضر شناسایی مؤلفه‌های و شاخص‌های اشاعه اطلاعات دیجیتالی در سازمان اسناد و کتابخانه ملی مبتنی بر سنتز پژوهی است.

پیشینه پژوهش

پیشینه‌های مرتبط با استفاده از کلیدواژه‌های مرتبط با اشاعه اطلاعات و در پایگاه‌های معتبر علمی داخلی و خارجی (که در گام‌های سوم و چهارم فراترکیب در بخش روش‌شناسی تبیین‌شده) شناسایی شد؛ بررسی‌های انجام‌شده در حوزه خدمات اشاعه

---

1. De & Kirtania

اطلاعات نشان می‌دهد که پژوهش‌های متعددی در داخل و خارج از ایران انجام شده است از جمله:

زبردست و شکوهیان (۱۳۹۱) در پژوهشی شیوه‌های ارائه خدمات اشاعه اطلاعات گزیده در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی را مقایسه و الگویی مناسب برای آن پیشنهاد کردند. نتیجه نشان داد با نظارت نیروی انسانی متخصص و به کمک ابزارهای الکترونیکی می‌توان خدمات بهتر، دقیق‌تر و سریع‌تری را به کاربران ارائه داد.

روحی‌دل و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی وضعیت مدیریت دانش‌های گردآوری، سازمان‌دهی و اشاعه اطلاعات نسخه‌های خطی در کتابخانه‌های ایران پرداختند. بر اساس نتایج، کتابخانه‌هایی که مجموعه‌ای از نسخه‌های خطی را در اختیار دارند لازم است تا دستورالعمل یکسان و وحدت رویه در مؤلفه‌های گردآوری، سازمان‌دهی و اشاعه اطلاعات داشته و مدیریت دانش را با استفاده از یک مدل یکسان عملی سازند.

فیضی (۱۳۹۶) در پژوهشی نشان داد با وجود نقش مهم کتابخانه‌ها در اشاعه اطلاعات سلامت، اما به دلایلی مانند ناآگاهی کاربران از منابع اطلاعات سلامت موجود در کتابخانه و برخی موانع دسترسی به آن‌ها، بسیاری از کاربران از این منابع استفاده نمی‌کنند.

منصورکیایی و همکاران (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای به بررسی شبکه‌های اجتماعی مورد استقبال پژوهشگران پرداختند و مشخص شد اشاعه اطلاعات موردنیاز پژوهشگران در شبکه‌های اجتماعی بیش از سایر عوامل، به کیفیت بروندهای علمی مرتبط است.

جباری و همکاران (۱۴۰۲) به صورت مروری نظام‌مند، به بررسی دقیق وضعیت فعلی پژوهش‌ها با استفاده از شبکه‌های اجتماعی برای اشاعه دانش به‌عنوان یک پلتفرم پرداخته‌اند. آن‌ها در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که شبکه‌های اجتماعی برای تسهیل اشتراک دانش و ارتباطات به یک سکوی^۱ ارزشمند تبدیل شده‌اند و اشاعه دانش از طریق تمرکز بر کاربردهای اصلی شبکه‌های اجتماعی شامل جستجوی دانش، اشاعه دانش و تعامل اجتماعی برای غلبه بر چالش‌های اشاعه اطلاعات بسیار مؤثر است.

املزور و ایووی تینویه^۲ (۲۰۱۵) در مطالعه موردی نشان دادند اکثر کتابخانه‌های

1. Platform
2. Omeluzor & Oyovwe-Tinuoye

دانشگاهی در منطقه جنوب غربی نیجریه، علی‌رغم اثرات مثبت کاربرد فناوری، از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای اشاعه گزینشی اطلاعات و خدمات آگاهی‌رسانی جاری استفاده نمی‌کنند و روش‌های سنتی را ترجیح می‌دهند. همچنین خدمات اینترنتی نامنظم، آموزش ناکافی، مهارت‌های ناکافی فناوری اطلاعات و ارتباطات و پشتیبانی کم از فناوری اطلاعات و ارتباطات، مانعی برای استفاده از فناوری برای خدمات گزینشی اطلاعات و آگاهی‌رسانی جاری هستند.

پژوهش یون و همکاران^۱ (۲۰۱۶) نشان داد در طول سه دهه، بخش کشاورزی چین تغییر بسیار شگرفی از طریق توسعه مؤثر فناوری اطلاعات و ارتباطات از شیوه سنتی به مدرن داشته است؛ به طوری که پردازش و اشاعه اطلاعات نقش مهمی در این تحولات ایفا کرده است.

شون^۲ (۲۰۱۷) معتقد است با توجه به پیشرفت در فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات، مخازن اطلاعات رادیکال، نظام‌های اشاعه اطلاعات خود را تغییر داده و فنون جدید را استفاده کرده‌اند. امروزه کتابخانه‌ها نقش‌های جدیدی به دست آورده‌اند و از فناوری‌های مختلف مانند فناوری تلفن همراه و شبکه‌های اجتماعی برای انتشار اطلاعات به کاربران استفاده می‌کنند. مزایای اشاعه اطلاعات به دلیل توانایی آن‌ها در ارائه دسترسی سریع و مؤثر و استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات، تنوع بیشتری یافته است.

پورسل و همکاران^۳ (۲۰۱۷) به بررسی پیشرفت فناوری و تغییر روند دسترسی به اطلاعات در وب، کتابخانه‌ها و... پرداخته‌اند و نظام‌های توصیه دهنده، با توجه به پرونده هر کاربر، ارزیابی و فیلترکردن نیازهای کاربر را پیشنهاد می‌دهد. این نظام به بهبود دسترسی، جلوگیری از خطا، بالارفتن سطح رضایت کاربران و سرعت بازیابی اطلاعات کمک می‌کند.

لیو و همکاران^۴ (۲۰۱۹) به بررسی اشاعه اطلاعات در روش سنتی و شبکه‌های اجتماعی و تعاملات بین کاربر و شبکه‌های اجتماعی پرداخته است. نتایج نشان داد که

1. Yun et al.
2. Shonhe
3. Porcel et al.
4. Liu et al.

زمان انتقال اطلاعات و عمر اشاعه اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی تفاوت قابل توجهی با روش سنتی دارد. همچنین با توجه به نظام توصیه‌دهنده امکان انتخاب، دقت و سهولت بازیابی اطلاعات را برای کاربر بهتر می‌کند.

ابراهیم و همکاران^۱ (۲۰۲۳) در مقاله‌ای علاوه بر بررسی نقش و وظایف رسمی کتابخانه‌ها و کارکنان کتابخانه به نقش اجتماعی آن‌ها در دوران پاندمی کرونا می‌پردازد که شامل آگاهی‌رسانی و اقدامات احتیاطی است. همچنین چالش‌های پیش روی کتابخانه و کتابداران را از نظر استفاده از ابزارهای فاوا مناسب برای اشاعه اطلاعات شامل کمبود بودجه، نداشتن خط‌مشی، تأمین برق، کمبود نیروی متخصص، دسترسی ضعیف به اینترنت شناسایی کرد.

دی و کرتانیا^۲ (۲۰۲۳) در مقاله‌ای به بررسی خدمات اشاعه اطلاعات در کتابخانه‌های دانشگاهی با استفاده از شبکه‌های اجتماعی و نقش فیس‌بوک پرداخته‌اند. نتیجه این پژوهش نشان داد که شبکه‌های اجتماعی هنوز جایگاه خود را در اشاعه اطلاعات پیدا نکرده‌اند، در حالی که می‌توانند نیروی محرکه‌ای برای توسعه جامعه و اشاعه اطلاعات باشند.

نتایج مطالعه آجگبوموگون^۳ (۲۰۲۳) نشان داد استفاده از شبکه‌های اجتماعی، تعداد بسیاری از کاربران را جذب کرده است؛ ولی سبب چالش در کتابخانه‌ها برای نوآوری خدماتشان نیز شده است. با در نظر گرفتن این نکته که شبکه‌های اجتماعی همکاری و اشتراک‌گذاری اطلاعات را تسهیل می‌کنند، ضروری است تا کتابخانه‌ها نیازهای کاربران خود را در نظر بگیرند و اولویت‌بندی کنند.

بررسی پیشینه‌ها نشان می‌دهد با وجود اینکه بحث اشاعه اطلاعات در کتابخانه‌ها از اهمیت بالایی برخوردار بوده و همواره پژوهش‌هایی در این حوزه انجام شده است ولی پژوهش‌های اندکی اشاعه اطلاعات دیجیتالی را به صورت جامع مورد توجه قرار داده‌اند. پژوهش‌ها بیشتر اشاعه اطلاعات گزیده (زبردست و شکوهمان، ۱۳۹۱)، ارائه خدمات مرتبط

1. Ibrahim
2. De & Kirtania
3. Ajegbomogun

با جامعه یا منبع خاص (روحی‌دل و همکاران، ۱۳۹۳؛ فیضی، ۱۳۹۶)، کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات (آملزور و ایووی تینویه، ۲۰۱۵؛ یون و همکاران، ۲۰۱۶؛ شون، ۲۰۱۷؛ ابراهیم و همکاران، ۲۰۲۳) و استفاده از شبکه‌های اجتماعی (منصورکیایی و همکاران، ۱۳۹۸؛ جباری و همکاران، ۱۴۰۲؛ لیو و همکاران، ۲۰۱۹؛ دی و کرتانیا، ۲۰۲۳؛ اولاتونجی آجگبوموگون، ۲۰۲۳) یا وب (پورسل و همکاران، ۲۰۱۷) در اشاعه اطلاعات را مدنظر قرار داده‌اند؛ هرچند همه این پژوهش‌ها به نوعی مرتبط با موضوع پژوهش حاضر است، ولی اشاعه اطلاعات دیجیتالی محدود به موارد ارائه‌شده در پژوهش‌ها نیست و ضروری بود در مطالعه‌ای مؤلفه‌ها و شاخص‌های اشاعه اطلاعات دیجیتالی شناسایی و تحلیل شود.

روش پژوهش

پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر نوع داده کیفی و از نظر روش اجرا از روش فراترکیب^۱ است. در فراترکیب به بررسی ایده‌ها، ذهنیات، رویکردها، نتایج و یافته‌های پژوهش‌های کمی و کیفی پیشین پرداخته می‌شود (بیر^۲، ۱۹۹۹، نقل در باغ‌میرانی و همکاران، ۱۳۹۷) و سه هدف عمده برای آن ترسیم شده است: ساخت نظریه، تشریح نظریه و توسعه مفهومی (زیمیر^۳، ۲۰۰۶، نقل در باغ‌میرانی و همکاران، ۱۳۹۷)؛ و هدف پژوهش حاضر، توسعه مفهومی در حوزه اشاعه اطلاعات دیجیتالی است. در پژوهش کنونی با جستجو و جمع‌آوری پیشینه نظری و پژوهشی حول موضوع اشاعه اطلاعات دیجیتال، سعی شده ضمن شناسایی و بازنمایی مفاهیم مورد توجه در این مفهوم، از طریق ترکیب آن‌ها ماهیت مؤلفه‌های اشاعه اطلاعات دیجیتال در کتابخانه ملی مشخص شود. فرایند اجرای پژوهش مطابق فرایند زیر، با استفاده از مراحل پیشنهادی (ساندلوسکی و باروسو^۴، ۲۰۰۷) طی هفت گام به شرح زیر انجام شد.

1. Meta-Synthesis
2. Bair
3. Zimmer
4. Sandelowski & Barroso

گام اول: فرمول‌بندی سؤال پژوهش

در گام اول، از عامل‌های «چه چیزی، چه کسی، چه زمانی و چگونه» برای تنظیم سؤال پژوهش استفاده شده است. در این فرایند، سؤال زیر مورد بررسی قرار گرفته است: «مؤلفه‌ها و شاخص‌های خدمات اشاعه اطلاعات دیجیتال در سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی کدام است؟»

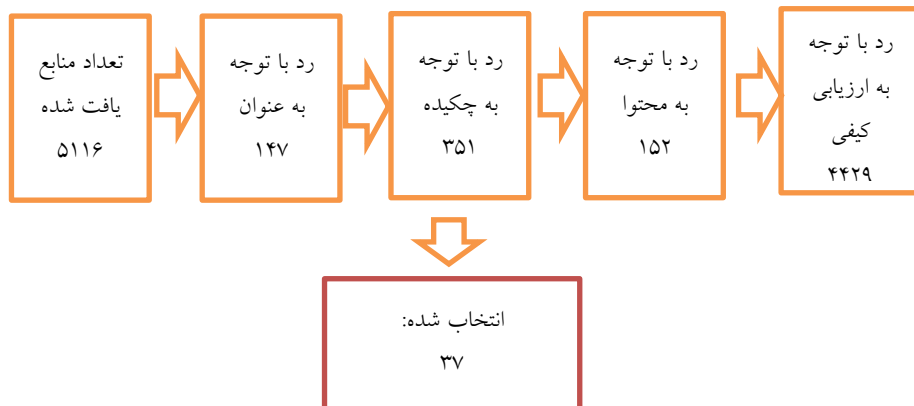
گام دوم: انجام جستجوی سازمان‌یافته

در این مرحله، متناسب با جامعه آماری این پژوهش که شامل مبانی نظری و پیشینه پژوهش داخلی و خارجی است، پس از گزینش کلمات کلیدی به فارسی و انگلیسی (امانت بین کتابخانه‌ای^۱، اشاعه اطلاعات گزیده^۲، اشاعه دیجیتالی^۳، اطلاعات دیجیتالی^۴، آگاهی‌رسانی دیجیتالی^۵، آگاهی‌رسانی جاری^۶، خدمات مرجع^۷، استانداردسازی^۸، دسترسی به اطلاعات^۹، خدمات تحویل مدرک^{۱۰}، آگاهی دیجیتالی^{۱۱}، اشاعه اطلاعات دیجیتال^{۱۲}، تبادل اطلاعات^{۱۳}، تحویل الکترونیکی مدرک^{۱۴}) به جستجوی نظام‌مند مبانی نظری و پژوهشی در پایگاه‌های معتبر داخلی و خارجی، پرداخته شد. به منظور جستجوی دقیق و بازیابی تمامی مبانی نظری و پژوهشی مرتبط، در سرتاسر پژوهش تعاریف و واژه‌ها جستجو و ارزیابی مجدد شد. عامل‌های مختلفی مانند عنوان، چکیده، محتوا و جزئیات مقاله را در نظر گرفته و مقاله‌هایی که با پرسش و هدف پژوهش تناسبی نداشتند، حذف شدند.

1. Inter loan library
2. Selective dissemination information (SDI)
3. Digital dissemination
4. Digital information
5. Digital awareness
6. Current awareness
7. Reference services
8. Standardization
9. Accessibility of information
10. Document delivery service
11. Digital informed
12. Dissemination of digital information
13. Info sharing
14. Electronic Document delivery

گام سوم: جستجو و گزینش مبانی نظری و پژوهشی

در گام سوم این پژوهش، با استفاده از فرایند جستجو و پایش نتایج، مبانی یافت‌شده بر اساس کلیدواژه‌ها، با سؤال پژوهش مورد مقایسه قرار گرفتند. در جستجوی اولیه، تعداد ۵۱۱۶ مقاله بر اساس کلیدواژه‌های بازیابی شده بود که بعد از چندین بار بررسی و غربال‌بندی تعداد ۳۷ مقاله بر اساس مؤلفه‌های پژوهش انتخاب شدند. مراحل انتخاب نهایی این مقالات شامل ارزیابی با استفاده از الگوی پذیرش یا عدم پذیرش شامل عنوان، چکیده و محتوا به منظور تعیین محدوده پژوهش از طریق انتخاب یا حذف مبانی اولیه در نظر گرفته شد و برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی انجام شد. بر اساس این برنامه شاخص‌هایی شامل اهداف پژوهش، منطق پژوهش، طرح پژوهش، نمونه‌برداری، جمع‌آوری داده‌ها، انعکاس‌پذیری، ملاحظات اخلاقی، دقت در تحلیل، بیان روش یافته‌ها و ارزش پژوهش، تعیین و بررسی می‌شود (ساندلوسکی و باروسو، ۲۰۰۷). سپس با توجه به بسامد کمترین و بیشترین در میان شاخص‌های استانداردسازی و خدمات آگاهی‌رسانی، ۳۷ مقاله نهایی انتخاب شدند. پس از انتخاب مقالات، ۱۰ شاخص از طیف متنوعی از ابعاد پژوهش بررسی و امتیازدهی شد. میزان امتیاز به یکی از پنج طبقه، شامل عالی (۴۱-۵۰)، خیلی خوب (۳۱-۴۰)، خوب (۲۱-۳۰)، متوسط (۱۰-۲۱) و ضعیف (۰-۱۰) تخصیص یافت (عرب و همکاران، ۱۳۹۳). امتیاز کمتر از ۲۱ باعث حذف مقالات از چرخه پژوهش شد و مقالات با میانگین امتیاز حداقل ۲۳ و بیشترین امتیاز ۴۴ وارد گام بعدی یعنی استخراج و تحلیل یافته‌ها شدند. در نهایت، فرایند انتخاب مقالات به‌طور خلاصه در شکل ۱ ارائه شده است و مبانی پژوهش براساس کیفیت و ارتباط با سؤال پژوهش تعیین شده است.

شکل ۱- نتایج جستجو و فرایند انتخاب مبانی نظری و پژوهشی

گام چهارم: استخراج و تحلیل یافته‌ها

در این گام، در فرایند روش فراترکیب، پژوهشگر به منظور دستیابی به یافته‌های خالص، مقالات منتخب را چندین بار مرور و غربال می‌کند. مقالات انتخاب شده در مرحله قبلی بر اساس نتایج مرحله سوم، در یک جدول شامل عنوان، سال انتشار، نویسندگان، هدف و سؤال‌های مطالعه، روش پژوهش، نمونه مورد مطالعه، شیوه‌ها و فرایند گردآوری داده‌ها، سال و نتایج و یافته‌ها، کدگذاری و مشخص گردید. این کدها به دو صورت اشارات مستقیم و واژگان کلیدی و غیرمستقیم (خدمات اطلاع‌رسانی، منابع اطلاعاتی، استانداردهای سازی، مجموعه‌سازی، ابزارهای اشاعه اطلاعات، ارزیابی، پرونده پژوهشی) استخراج شده‌اند. در نهایت، مشخصات ۳۷ مقاله انتخاب شده از مرحله قبلی غربال، استخراج و در جدول ۱ نمایش داده شده است.

جدول ۱- مطالعات انتخاب شده برای کدگذاری پس از غربالگری^۱

سال نشر	نویسنده	عنوان	کد مقاله
۱۳۷۷	آزاد	ضرورت برپایی نظام ملی اطلاع‌رسانی در ایران	۱
۱۳۷۹	جعفر بیگلو	طرح نظام ملی اشاعه گزینشی اطلاعات برای اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی	۲
۱۳۸۱	جعفر بیگلو	اطلاع‌رسانی گزینشی - رویکرد هزاره سوم	۳
۱۳۸۱	سیرینی و سولوی	نقش کتابدار دیجیتال در مدیریت نظام‌های اطلاع‌رسانی دیجیتالی	۴
۱۳۸۵	مهراد و نعمت‌اللهی	امکان‌سنجی ارائه خدمات اشاعه اطلاعات گزینشی به اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز در کتابخانه منطقه‌ای علوم و تکنولوژی از طریق پست الکترونیکی: ارائه الگوی مفهومی	۵
۱۳۸۵	ولی‌زاده حقی	بررسی زیرساخت‌های ارائه خدمات اطلاعاتی در کتابخانه‌های تخصصی دولتی شهر تهران	۶
۱۳۸۵	مانجوناتا و شیوالینگا	دسترسی به اطلاعات در کتابخانه‌ها: روش‌ها و مسائل	۷

۱. برای کوتاه شدن جدول، ستون‌های هدف، کلیدواژه، روش و یافته‌ها حذف شدند.

کد مقاله	عنوان	نویسنده	سال نشر
۸	قابلیت‌های وب در اشاعه گزینشی اطلاعات	رادفر	۱۳۸۵
۹	خدمات کتابخانه‌ای به گروه‌های خاص	میرحسینی	۱۳۸۵
۱۰	جامعه اطلاعاتی، شکل‌گیری و شاخص‌های آن	زندى روان	۱۳۸۶
۱۱	بازاریابی خدمات و محصولات اطلاعاتی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی	اشرفی ریزی و کاظم پور	۱۳۸۷
۱۲	خدمات کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی با استفاده از فناوری تلفن همراه	کیانی	۱۳۸۹
۱۳	خدمات اشاعه اطلاعات گزیده در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی ایران: مقایسه با هدف ارائه الگوی مناسب	زبردست و شکوهیان	۱۳۹۱
۱۴	تحلیلی بر مفاهیم پذیرش و اشاعه نوآوری جهت ارائه مدل مفهومی برای پذیرش و اشاعه اطلاعات	دانش و همکاران	۱۳۹۱
۱۵	تحلیل وضعیت سازمان‌دهی منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های دیجیتالی ایران	علیپور حافظی و همکاران	۱۳۹۲
۱۶	بررسی وضعیت مدیریت دانش‌های گردآوری، سازمان‌دهی و اشاعه اطلاعات نسخه‌های خطی در کتابخانه‌های ایران و ارائه یک مدل کاربردی	روحی‌دل و همکاران	۱۳۹۳
۱۷	تدوین چارچوب خلق و اشاعه دانش برای مدیریت دانش در سازمان ۲/۰	الهی و همکاران	۱۳۹۴
۱۸	مطالعه شیوه‌های اشاعه اطلاعات در آرشیوهای شنیداری سازمان صداوسیما مستقر در شهر تهران	فرجی	۱۳۹۴
۱۹	بررسی نقش کتابخانه در اشاعه اطلاعات سلامت	فیضی	۱۳۹۶
۲۰	ارزیابی میزان اشاعه مقالات علمی پژوهشگران علم اطلاعات و دانش‌شناسی جهان در شبکه‌های اجتماعی	منصورکیایی و همکاران	۱۳۹۷
۲۱	مطالعه وضعیت آینده اشاعه تولیدات علمی پژوهشگران علم اطلاعات و دانش‌شناسی در شبکه‌های اجتماعی از دیدگاه متخصصان ایرانی	منصورکیایی و همکاران	۱۳۹۸
۲۲	مقایسه دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی شهر تهران در مورد خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در دوران همه‌گیری	رمضان‌زاده و همکاران	۱۴۰۰

سال نشر	نویسنده	عنوان	کد مقاله
۱۴۰۱	سعیدنیا و حسن‌زاده	طراحی مدلی تعاملی عملیاتی برای اشاعه گزینشی اطلاعات در کتابخانه‌های دانشگاهی مطالعه موردی: دانشگاه تربیت مدرس	۲۳
۱۴۰۲	جباری و همکاران	اشاعه دانش مبتنی بر شبکه‌های اجتماعی: یک مرور نظام‌مند	۲۴
۲۰۰۱	مین کو ^۱	کتابخانه وبسایت و خدمات اطلاع‌رسانی و اشاعه پارلمانی آن: مطالعه موردی کتابخانه پارلمانی تایپه، تایوان، R.O.C.	۲۵
۲۰۰۲	مکنزی اوون ^۲	اشاعه جدید دانش: کتابخانه‌های دیجیتال و نهادی نقش در انتشارات علمی	۲۶
۲۰۱۰	باتاچری ^۳	اشاعه اطلاعات از طریق وبسایت‌های رسمی: نقد	۲۷
۲۰۱۴	ژانگ و همکاران ^۴	تجزیه و تحلیل اشاعه اطلاعات رسانه‌های مختلف نسبت به برنامه پیش‌اططار فاجعه	۲۸
۲۰۱۵	امولزور و ایوی تینویه	ارزیابی فناوری اطلاعات و ارتباطات برای اشاعه گزیده اطلاعات و خدمات آگاهی فعلی: مطالعه موردی کتابخانه‌های دانشگاهی در منطقه جنوب غربی نیجریه	۲۹
۲۰۱۶	یون و همکاران ^۵	اشاعه اطلاعات کشاورزی با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات: بررسی و تحلیل مدل‌های اشاعه اطلاعات در چین	۳۰
۲۰۱۷	شون	مروری بر ادبیات اشاعه اطلاعات: فن‌ها در قرن بیست و یکم	۳۱
۲۰۱۷	شون و جین ^۶	اشاعه اطلاعات در قرن بیست و یکم: کاربرد فن‌آوری‌های تلفن همراه	۳۲
۲۰۱۷	پورسل	تحلیل پیشنهادهاى مختلف برای بهبود اشاعه اطلاعات در کتابخانه‌های دیجیتال دانشگاه	۳۳
۲۰۱۹	لیو و همکاران	یک مدل جدید اشاعه اطلاعات بازخورد منفی بر اساس شبکه اجتماعی آنلاین	۳۴

1. Min Ku
2. MacKenzie Owen
3. Bhattacharya
4. Zhang et al.
5. Yun et al.
6. Shonhe & Jain

کد مقاله	عنوان	نویسنده	سال نشر
۳۵	استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای اشاعه اطلاعات پویا در قرن ۲۱	آجگبوموگون	۲۰۲۳
۳۶	ارائه خدمات با استفاده از پلتفرم رسانه‌های اجتماعی در پاندمی کووید: ۱۹ مطالعه موردی کتابخانه گودلاک ایبل جاناتان دانشگاه ایالتی یوبه	ابراهیم و همکاران	۲۰۲۳
۳۷	فیس‌بوک به‌عنوان پلت فرم برای اشاعه اطلاعات بین خدمات کتابخانه و کاربران: مطالعه بر روی ده دانشگاه برتر در هند	دی و کرتانیا	۲۰۲۳

گام پنجم: تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی

در گام پنجم با کمک روش متاستنز ساندلوسکی و باروسو به دنبال موضوعاتی بودیم که در مطالعات موجود در متاستنز ظاهر می‌شوند؛ بدین معنا که با ایجاد یک طبقه‌بندی (دسته) و سپس طبقه‌بندی مضامین مرتبط که به بهترین وجه پدیده را توصیف می‌کند و در ادامه با کمک سایر روش‌های سنتز و همچنین مقایسه هدفمند، مفاهیم وارداتی بررسی شده و در مرحله بعدی ترجمه متقابل و ترکیب مفاهیم شاخص‌ها و زیرشاخص‌ها و در آخر جدول زمانی سال انتشار ارائه شده است. در این مطالعه نخست کلیه مؤلفه‌های موجود در اشارات مستقیم و غیرمستقیم موجود در متون به کمک فرایند کدگذاری باز استخراج و سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از این کدها، آن‌ها را در یک بُعد که آن را به بهترین گونه توصیف کند دسته‌بندی کرده تا بدین صورت ابعاد و مؤلفه‌های بازبینی شده و نهایی تهیه گردد.

گام ششم: کنترل کیفیت

به‌منظور اعتماد یا اطمینان‌پذیری یافته‌ها، مقالات پژوهشی بر اساس شاخص‌هایی مانند عینیت، منطق روش‌شناسی، طراحی پژوهش، ملاحظات اخلاقی، بیان واضح یافته‌ها و ارزش تحقیق مورد ارزیابی قرار گرفتند (عباسی و همکاران، ۱۳۹۹) و فقط مقالاتی که امتیاز بالایی داشتند برای مراحل بعدی انتخاب شدند. علاوه بر این برای تأمین اعتبار یا باورپذیری پژوهش از روش‌های بازبینی و ممیزی بیرونی استفاده شد. در پژوهش حاضر

نیز برای محاسبه پایایی با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار، از اساتید رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی که سابقه آشنایی با موضوع و تحلیل مضمون داشتند درخواست شد تا به‌عنوان کدگذار ثانویه در پژوهش مشارکت کند و در ادامه پژوهشگران به همراه این همکاران پژوهش، متون را کدگذاری کرده و درصد توافق درون موضوعی که به‌عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار می‌رود مقدار ۷۷٪ حاصل شد.

گام هفتم: ارائه فراترکیب

در مرحله آخر به ارائه یافته‌ها از مراحل پیشین پرداخته شد. استراوس و کوربین^۱ (۱۹۹۰) (نقل در هومن، ۱۳۸۹: ۱۰۷) معتقدند که «سه منبع مهم برای برجسب‌های مقوله‌ها عبارت‌اند از: ۱. سازه‌های ادراکی خود تحلیلگر ۲. اصطلاحات فنی که از پیشینه‌های نظری و تخصصی بیرون می‌آیند؛ ۳. زبانی که به‌وسیله آگاهی‌دهندگان به کار می‌رود». با استناد به این منبع نام‌گذاری مقوله‌های به‌دست‌آمده در تعیین برجسب مقوله‌ها بر اساس اصطلاحات فنی و تخصصی موجود در پیشینه، زبانی که به‌وسیله آگاهی‌دهنده‌ها به کار می‌رفت و نیز سازه‌های ادراکی خود تحلیل‌گران انجام گرفت و براین‌اساس به سؤال پژوهش، پاسخ داده شد که نتایج مرتبط با این مرحله نیز در قالب مدل مفهومی پژوهش ارائه شد.

یافته‌ها

در ابتدا، با تدوین سؤال پژوهش و انجام یک بررسی دقیق بر روی پژوهش‌های موجود، نتایج جستجو و انتخاب مبانی نظری و پژوهشی در جدول ۱ به‌دقت ثبت گردید. این گام ارتباط مستقیمی با تنظیم سؤال پژوهش داشته و مرحله اولیه تأمین منابع را شکل داده است. سپس، در مرحله بعد، یافته‌های کیفی مورد تحلیل قرار گرفتند. با گردآوری و انتخاب مقالات موردنظر، منابع نهایی چندین بار توسط پژوهشگر مورد مرور قرار گرفتند. این مرحله انتخاب و اعتبارسنجی نهایی منابع را نشان می‌دهد. در مرحله بعد، با استخراج و ترکیب کدهای اولیه، محتوای منابع مجدداً تحلیل و کدهای نهایی شکل گرفتند که مفاهیم اصلی خدمات اشاعه اطلاعات دیجیتال را که شامل ۷ مقوله اصلی (خدمات

1. Strauss & Corbin

اطلاع‌رسانی، منابع اطلاعاتی، پرونده پژوهشی، ابزارهای اطلاع‌رسانی، استانداردسازی، ارزیابی، مجموعه‌سازی) و ۳۴ شاخص و ۱۲ زیرشاخص بود، شکل دادند. این گام مرحله مهمی است که با تأکید بر کیفیت و دقت تحلیل، اطلاعات به‌دست‌آمده را به شکل قابل‌تفسیر و مفید برای گام‌های بعدی تبدیل می‌کند. درنهایت، دسته‌بندی‌ها بر اساس تشابه و ارتباط میان آن‌ها انجام شد. در جدول ۲، نتایج این مرحله از تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی به‌طور جزئی توضیح داده شده است. این مراحل در کل فرایند پژوهش به‌طور دقیق و سامانمند مشخص می‌شوند و نتایج به‌دست‌آمده از آن‌ها پایه مفهومی و تحقیقی را برای تحقیق بعدی فراهم می‌کنند.

جدول ۲ - طبقه‌بندی دسته‌های موضوعی ناشی از کدگذاری و مقالات اصلی آن‌ها

مؤلفه	شاخص	زیرشاخص	کد مقاله
پرونده پژوهشی	اطلاعات فردی	اطلاعات فردی، علاقه‌مندی‌ها	۳، ۵، ۸، ۹، ۱۰، ۱۳، ۱۵، ۱۶، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۷، ۳۴
	علاقه‌مندی‌ها	کلیدواژه‌های موضوعی موردعلاقه پژوهشگر، پیش‌بینی نیاز	
	نوع منبع موردتقاضا	نوع منابع و مدارک شامل نشریات ادواری، کتاب‌ها، خلاصه هم‌اندیشی‌ها، گزارش‌ها و پروانه ثبت اختراعات، پایگاه‌های اطلاعات	
منابع اطلاعاتی	منابع دیجیتالی	اشتراک خدمات پیوسته، داده‌های علمی، تجاری یا شخصی، متون دیجیتالی، ویدئو، چکیده‌نامه‌ها، نمایه‌نامه‌ها، پایگاه‌های اطلاعاتی تمام متن، صوت و نوارهای دیجیتالی	۱، ۴، ۵، ۷، ۹، ۱۱، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۹، ۳۱، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷
	منابع دیجیتال شده		
مجموعه‌سازی	گردآوری		۱، ۲، ۵، ۹، ۱۵، ۱۶، ۱۸، ۲۵، ۲۶، ۳۱
	حفظ و نگهداری		
	سازمان‌دهی	فهرست‌نویسی، چکیده‌ها، نمایه‌ها	
	اشتراک منابع		
	روزآمدسازی منابع اطلاعاتی		

مؤلفه	شاخص	زیر شاخص	کد مقاله
استانداردسازی	استاندارد خدمات		۱، ۵، ۹، ۱۸
	استاندارد نیروی انسانی		
	استاندارد منابع دیجیتال		
	استاندارد کتابخانه‌های دیجیتال		
خدمات اطلاع‌رسانی	استاندارد کتابشناختی		۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷
	خدمات امانی	امانت بین کتابخانه‌ای، امانت داخل کتابخانه	
	خدمات گزینشی اطلاعات (SDI)	ملی، بین‌المللی	
	آگاهی‌رسانی جاری (CAS)	بولتن‌ها، شبکه‌های اجتماعی، ایمیل، پیامک	
	خدمات مرجع	خدمات ارجاعی و کتابشناختی	
	خدمات اطلاعی	آگاهی‌رسانی (پیامک، ایمیل، شبکه‌های اجتماعی، ...)	
	نمایش و نمایشگاه		
	همایش الکترونیکی		
	تحويل الکترونیکی منابع دیجیتال	خدمات ارجاعی، خدمات تحويل مدرک، خدمات ترجمه	
	پایگاه‌های اطلاعاتی		
ابزارهای اطلاع‌رسانی	پست الکترونیکی		۲، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱
	شبکه جهانی وب		۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۱۸

مؤلفه	شاخص	زیرشاخص	کد مقاله
	ابزارهای تلفن همراه	شبکه‌های اجتماعی، چت ویدیویی، صوتی و متنی، فرم‌های وبی و ...	۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۵، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۴
	سرویس ذخیره‌سازی و بازیابی اطلاعات چندرسانه‌ای		۳۵، ۳۶، ۳۷
ارزیابی	چک‌لیست ارزیابی		۵، ۱۰، ۱۳، ۱۸، ۱۹، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۳۴
	شیوه‌نامه ارزیابی		
	بازخورد		
	بازنگری		
	کاربرگ		
	نظرسنجی		
	امتیازدهی		

نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های پژوهش اشاعه اطلاعات دیجیتالی در کتابخانه ملی، به‌عنوان یک فرایند پیچیده و مبتنی بر فناوری، از هفت مؤلفه اصلی تشکیل شده است که هر یک نقش مهمی در ارتقا و مدیریت اطلاعات دیجیتالی ایفا می‌کنند که در جدول شماره (۲) یافته‌ها ارائه شده است و در ادامه، به بررسی جزئیات هر یک از این مؤلفه‌ها می‌پردازیم:

۱. پرونده پژوهشی: بر اساس یافته‌ها، در ۱۵ منبع مورد مطالعه درباره کاربران و نیازهای اطلاعاتی آن‌ها صحبت شده است. به‌منظور شناسایی نیاز اطلاعاتی کاربران لازم است تا پرونده پژوهشی برای هر کاربر در کتابخانه ملی تهیه شود تا ارائه خدمات مبتنی بر نیازها و علائق جامعه مخاطب پیش‌بینی و تعریف شود. زبردست و شکوهیان (۱۳۹۱) معتقدند تشکیل پرونده پژوهشی به‌صورت الکترونیکی در بیشتر مراکز مورد توجه است و با توجه به نیازهای امروز و افزایش تعداد کاربران و لزوم صرفه‌جویی در وقت و زمان، ضروری است. پرونده پژوهشی کاربر باید به صورتی باشد که امکان تغییر و یا اصلاح وجود داشته

باشد؛ همچنین بتوان از اصطلاح‌نامه‌ها و منابع مرجع برای تنظیم درونی و محتوایی پرونده‌های پژوهشی استفاده کرد.

۲. منابع اطلاعاتی: مؤلفه‌های منابع اطلاعاتی عبارت‌اند از: منابع دیجیتالی و منابع دیجیتال شده که هرکدام از این شاخص‌ها در راستای گسترش خدمات اطلاع‌رسانی نقش مهمی را بر عهده دارند. بخش اعظم منابع موجود در کتابخانه ملی در وضعیت کنونی به صورت چاپی است، پیش‌بینی تدابیری برای افزایش غنای منابع دیجیتالی و دیجیتالی کردن منابع موجود (منابعی که از نظر قوانین حق مؤلف مشکلی ندارند) می‌تواند به ارائه خدمات اشاعه اطلاعاتی دیجیتالی کمک شایانی نماید. با جستجوی اطلاعات مشخص شد ۲۲ مقاله به منابع اطلاعاتی دیجیتالی و دیجیتال شده شامل اشتراک خدمات پیوسته، داده‌های علمی، تجاری یا شخصی، متون دیجیتالی، ویدئو، چکیده‌نامه‌ها، نمایه‌نامه‌ها، پایگاه‌های اطلاعاتی تمام متن، صوت و نوارهای دیجیتالی، ارزیابی و انتخاب این منابع و حفظ و اشاعه آن پرداخته‌اند. منصورکیایی و همکاران (۱۳۹۷) معتقدند که کاربران علاوه بر اینکه نیاز به منابع اطلاعاتی دارند خود نیز منابع اطلاعاتی مهمی محسوب می‌شوند. چراکه جریان اطلاعات بخصوص در شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر میزان تعاملات دانش بین افراد است. رمضان‌زاده و همکاران (۱۴۰۰) نیز معتقدند از نظر ابزارهای مورداستفاده جهت ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی، ابزارهایی مانند کارشناسان و خبرگان، منابع چاپی، روزنامه‌ها و خبرگزاری‌ها و منابع چندرسانه‌ای و ابزارهایی نظیر پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر (داخلی و بین‌المللی) و شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها دارای میانگین بالایی هستند.

۳. استانداردسازی: بر مبنای یافته‌های این پژوهش شاخص‌های استانداردسازی شامل استاندارد خدمات، استاندارد نیروی انسانی، استاندارد منابع دیجیتال، استاندارد کتابخانه‌های دیجیتال، استاندارد کتاب‌شناختی است که هرکدام از این شاخص‌ها هماهنگ‌کننده نظام اطلاعاتی و تدوین سیاست‌های اطلاعات ملی است که به معنای استفاده هم‌زمان از منابع اطلاعاتی ملی و بین‌المللی و در نهایت سهولت دسترسی به منابع را فراهم می‌کند و همچنین سبب جهت‌دهی به کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در استفاده

از سیاست‌های تدوین‌شده در راستای خدمات اشاعه اطلاعات دیجیتال است که در مقاله‌های آزاد (۱۳۷۷)، نوروزی و جعفری‌فر (۹۱۳۹)، همچنین در استانداردهای ملی ایران و مرکز ملی کنترل کتاب‌شناختی جهانی به آن پرداخته شده است. آزاد (۱۳۷۷) معتقد است سطح استانداردهای کتابخانه‌ای، کتاب‌شناختی و ارتباطات برای پیشبرد نظام اطلاع‌رسانی باید بالا برده شود.

۴. **مجموعه‌سازی:** بر اساس یافته‌ها ۱۰ مقاله در ۵ شاخص گردآوری، حفظ و نگهداری، سازمان‌دهی، اشتراک منابع و روزآمدسازی منابع اطلاعاتی به مبحث مجموعه‌سازی پرداخته‌اند. با توجه به اینکه روزبه‌روز استفاده از منابع دیجیتالی و همچنین ابزارهای دسترسی دیجیتالی بیشتر می‌شود، توجه به منابع دیجیتالی در مجموعه‌سازی و به‌روز کردن منابع در گذر زمان از اهمیت بالایی در کتابخانه ملی و کتابخانه‌های بزرگ دارد. بیگلو (۱۳۷۹) با استناد به گزارش حری (۱۳۷۶) معتقد است که مجموعه‌ها باید هدف‌دار باشند که از نظر مادی شامل (نهادهای اطلاع‌رسانی، نیروی انسانی، تجهیزات و سخت‌افزارها و متون و مدارک) و از نظر غیرمادی (قوانین، مقررات، آیین‌نامه‌ها، استانداردها، ضوابط و روابط و مناسبات توافق‌شده) را در برمی‌گیرد.

۵. **خدمات اطلاع‌رسانی:** شاخص‌های این خدمات عبارت‌اند از: خدمات امانی، خدمات گزینشی اطلاعات، آگاهی‌رسانی جاری، خدمات مرجع، خدمات اطلاعی، نمایش و نمایشگاه، همایش الکترونیکی، تحویل الکترونیکی منابع دیجیتال، پایگاه‌های اطلاعاتی. کتابخانه ملی به‌عنوان کتابخانه پیشرو در ارائه خدمات به آحاد جامعه و مرجع در تهیه قوانین، دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های مرتبط با کتابداری و اطلاع‌رسانی، می‌تواند نقش مهمی در شکل‌گیری و ترویج خدمات نوین اطلاع‌رسانی نماید. شون (۲۰۱۷) می‌گوید بیشتر روش‌های اطلاع‌رسانی فنون سلف‌سرویس است که کاربر خود به‌تنهایی می‌تواند از آن‌ها استفاده کند. با توجه به موارد ذکر شده باید در نظر گرفت که درست است که کاربران خود به‌تنهایی تا حدودی امکان جستجو و بازیابی اطلاعات را دارا هستند؛ ولی به‌منظور دریافت خدمات دیگر و دریافت گستره‌ای از اطلاعات موردنیاز خود لازم است تا کتابداران نیز به ارائه خدمات اطلاع‌رسانی شامل: خدمات امانی (امانت بین کتابخانه‌ای،

امانت داخل کتابخانه)، خدمات گزینشی اطلاعات (ملی، بین‌المللی)، آگاهی‌رسانی جاری (بولتن‌ها، شبکه‌های اجتماعی، ایمیل، پیامک)، خدمات مرجع (خدمات ارجاعی و کتاب‌شناختی)، خدمات اطلاعی (آگاهی‌رسانی: پیامک، ایمیل، شبکه‌های اجتماعی، ...)، نمایش و نمایشگاه، همایش الکترونیکی، تحویل الکترونیکی منابع دیجیتال (خدمات ارجاعی، خدمات تحویل مدرک، خدمات ترجمه) و پایگاه‌های اطلاعاتی پردازند. این شاخص‌ها و زیرشاخص‌ها نشانگر اهمیت بالای خدمات اطلاع‌رسانی است که به ارائه خدمات کیفی پژوهش و بالارفتن سطح علمی کشور کمک می‌کنند.

۶. ابزارهای اطلاع‌رسانی: بر اساس یافته‌ها، ابزارهای اطلاع‌رسانی شامل پست الکترونیکی، شبکه جهانی وب، ابزارهای تلفن همراه، سرویس ذخیره‌سازی و بازیابی اطلاعات چندرسانه‌ای می‌شود که در ۲۹ مقاله به آن پرداخته شده است. امروزه بستر شبکه و تلفن همراه، یکی از مهم‌ترین ابزارهای اطلاع‌یابی در میان آحاد جامعه، به‌ویژه جوانان، است و شبکه‌های اجتماعی در این میان نقش پررنگی ایفا می‌کند، برنامه‌ریزی در این خصوص در کتابخانه ملی برای اشاعه خدمات دیجیتالی می‌تواند به افزایش کاربران کتابخانه منجر شود و سایر کتابخانه‌ها نیز از نتایج این دستاورد بهره‌مند شده و به طراحی خدمات مشابه اقدام نمایند. اشرافی‌ریزی و کاظم‌پور (۱۳۸۵) معتقدند که استفاده از صندوق نظرها و پیشنهادهای یا در اختیار گذاشتن فضایی از وبگاه کتابخانه‌ها، برای طرح نظرها و انجام پژوهش‌ها در مورد کاربران از ابزارهای شناخت نیاز کاربران و خدمات اشاعه اطلاعات کتابخانه است. رادفر (۱۳۸۵) معتقد است فناوری‌های روز، خدمات کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی را تحت تأثیر قرار داده است. با بهره‌گیری از این خدمات از جمله پست الکترونیکی، محیط وب، صفحات شخصی (که ابزارهای اطلاع‌رسانی هستند) می‌توان خدمات را دقیق‌تر و سریع‌تر بدون حضور فیزیکی کتابدار در اختیار کاربر قرار داد. کیانی (۱۳۸۹) گفته است کتابخانه‌ها باید به سمت استفاده بیشتر از ابزارها و فناوری‌های گسترش یافته و شناخته شده مانند تلفن همراه حرکت کنند که علاوه بر اینکه سبب دسترسی کاربران به اطلاعات بدون ترک جایگاهشان می‌شود، کتابخانه‌ها را با زندگی روزانه مردم پیوند می‌دهد. باتوجه به گسترش خدمات دیجیتال و منابع اطلاعاتی دیجیتالی، شون و جین (۲۰۱۷) معتقدند که بسیاری از کاربران به منظور دسترسی به منابع اطلاعاتی

مانند روزنامه‌های برخط و کتاب‌های الکترونیکی از تلفن همراه استفاده می‌کنند که این روش روزبه‌روز در حال پیشرفت است. اولتونجی آجگبوموگون (۲۰۲۳) معتقد است استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و شیوه استفاده مردم از اطلاعات، انجام کار کتابداران را متحول کرده است. ظهور رسانه‌های اجتماعی، منجر به اشتراک‌گذاری افکار، احساسات، تصاویر و ویدئوها به‌عنوان منابع شده است. شبکه‌های اجتماعی، همکاری و اشتراک‌گذاری اطلاعات را تسهیل می‌کنند.

۷. **ارزیابی:** بر اساس یافته‌های پژوهش، نیازهای ارائه‌شده کاربران ارزیابی‌شده (تهیه سیاهه واری) و پس از بررسی سیاهه واری مشخص می‌شود خدمات ارائه‌شده تا چه حد نیاز کاربران را رفع کرده است، همچنین پس از ارزیابی در شیوه‌نامه‌های موجود باید بازنگری صورت گیرد. بحث شاخص‌های سیاهه واری ارزیابی، شیوه‌نامه ارزیابی، بازخورد، بازنگری، برگه نظرسنجی، امتیازدهی در ۹ مقاله این پژوهش مطرح و به آن پرداخته شده است. تهیه سیاهه واری‌های ارزیابی، شیوه‌نامه ارزیابی و بازنگری خدمات و تعریف فرآیند دریافت بازخورد از کاربران در فرآیند اشاعه اطلاعات دیجیتالی در کتابخانه ملی، می‌تواند به‌عنوان الگویی در سایر کتابخانه‌های بزرگ مورد استفاده قرار گیرد. رادفر (۱۳۸۵) معتقد است در نظام اشاعه اطلاعات بازخورد بسیار مهم است؛ زیرا کارایی نظام را مورد ارزشیابی قرار می‌دهد و نتایج حاصل از بازخورد می‌تواند منجر به تغییر و اصلاح ساختار و محتوای پرونده پژوهشی شود. زبردست و شکوهیان (۱۳۹۱) در مقاله خود مراحل ارزیابی را تعریف کرده‌اند: ارسال اطلاعات به‌صورت پست الکترونیکی، صفحه شخصی و یا روش‌های دیگر اشاعه، تهیه آمار عملکرد نظام به‌صورت ماهانه، ارسال پرونده پژوهشی به همراه اطلاعات برای کاربر به‌منظور ارتباط و دریافت نیازهای اطلاعاتی، ارزیابی خدمات با استفاده از آمارهای به‌دست‌آمده از نظام، دریافت بازخورد و اصلاح پرونده پژوهشی با توجه به نتایج ارزیابی. رمضانزاده و همکاران (۱۴۰۰) معتقدند که ارائه بازخورد ارزیابی عملکرد مناسب از طرف سازمان برای نیروی انسانی کتابخانه نیز باید وجود داشته باشد.

پژوهش حاضر با تعیین مؤلفه‌ها، سازه‌ها و زیر سازه‌های اشاعه اطلاعات دیجیتالی، یک فهرست جامع ایجاد کرده است. این فهرست به کتابخانه‌ها و پژوهشگران این حوزه

امکان می‌دهد تا باتوجه‌به موارد مشخص‌شده، نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند و با استفاده از شاخص‌ها به بهبود خدمات خود پردازند. مهم‌ترین دستاورد این پژوهش ایجاد یک فرهنگ اطلاعاتی جدید است که نه‌تنها به خدمات اشاعه‌اطلاعات دیجیتال کتابخانه‌ها کمک می‌کند؛ بلکه قابل‌استفاده برای ارزیابی وضعیت خدمات این حوزه نیز است. این اطلاعات به کتابخانه‌ها امکان می‌دهد تا بهبودهای لازم را اعمال کرده و بر سطح کیفی خدمات خود افزوده و آن را گسترش دهند.

پیشنهادها

- در سایت کتابخانه ملی، اطلاعاتی که زمینه شناسایی نیازهای جامعه مخاطب را فراهم می‌کند از کاربران دریافت و برای ارائه خدمات مطلوب آن‌ها را تحلیل کند؛
- برنامه‌ریزی برای تأمین منابع اطلاعاتی دیجیتالی بایستی در برنامه‌های پیش‌روی کتابخانه ملی قرار گیرد و کتابخانه ملی، قراردادهایی با ناشران بزرگ کشور و همچنین ناشران بین‌المللی برای دسترسی پذیری منابع منعقد نماید؛
- خدمات اطلاع‌رسانی متنوع، متناسب با یافته‌های مطالعه حاضر پیش‌بینی شود و امکان استفاده از آن‌ها بسته به سلیقه و علاقه کاربران فراهم شود؛
- ابزارهای اشاعه اطلاعات دیجیتالی تنوع بالایی دارند و در بین ابزارها، ارائه خدمات مبتنی بر تلفن همراه از اهمیت بالایی برخوردار است و کتابخانه ملی بایستی تمام خدمات خود را برای استفاده در بستر تلفن همراه دسترسی پذیر کند؛
- تحلیل نیازها و انتظارات کاربران از خدمات اشاعه اطلاعات دیجیتالی و ارائه الگوهای طراحی خدمات مبتنی بر کاربر؛
- طراحی و پیاده‌سازی استانداردهای اشاعه اطلاعات دیجیتالی در سامانه کتابخانه ملی و ارائه الگوهای مناسب برای استفاده در کتابخانه‌های بزرگ کشور؛
- ارزیابی خدمات و دریافت بازخورد برای بهبود خدمات در اولویت برنامه‌های اشاعه اطلاعات کتابخانه ملی ایران قرار گیرد؛
- بررسی نقش هوش مصنوعی در بهبود کیفیت و کارایی خدمات اشاعه اطلاعات دیجیتالی و ارائه مدل‌های بهینه‌سازی و تصمیم‌گیری؛
- ارزیابی تأثیر هوش مصنوعی بر رفتار اطلاعاتی و رضایت‌مندی کاربران از خدمات

- اشاعه اطلاعات دیجیتالی و ارائه راهکارهای افزایش تعامل و همکاری؛
- طراحی و پیاده‌سازی نظام‌های هوشمند توصیه‌گر برای اشاعه اطلاعات دیجیتالی؛
- توسعه خدمات دیجیتالی هوشمند در کتابخانه‌ها با استفاده از هوش مصنوعی مبتنی بر
نیازها و اولویت کاربران.

منابع

- آزاد، اسدالله (۱۳۷۷). ضرورت برپایی نظام ملی اطلاع‌رسانی در ایران. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۲(۱): ۳۸-۵۳.
- اشرفی ریزی، حسن و کاظم پور، زهرا (۱۳۸۷). بازاریابی خدمات و محصولات اطلاعاتی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی. فصلنامه کتاب، ۱۹(۲): ۴۱-۵۲.
- الهی، شعبان، ناصری، سیدمحسن، حسن‌زاده، علیرضا و روحانی، عاطفه (۱۳۹۴). تدوین چارچوب خلق و اشاعه دانش برای مدیریت دانش در سازمان ۲/۰. پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۳۱(۲): ۴۰۷-۴۳۰.
- باغ‌میرانی، مصطفی، اسماعیلی‌گیوی، محمدرضا، حسن‌زاده، محمد و نوروزی، علیرضا (۱۳۹۷). طراحی مدل مسئله‌یابی پژوهش با استفاده از روش فراترکیب. تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی، ۵۲(۲): ۱۰۹-۱۳۰.
- جعفر بیگلو، موسی (۱۳۷۹). طرح نظام ملی اشاعه‌گزینشی اطلاعات برای اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، تهران.
- جعفر بیگلو، موسی (۱۳۸۱). اطلاع‌رسانی‌گزینشی - رویکرد هزاره سوم. علوم اطلاع‌رسانی، ۱۷(۳ و ۴): ۱-۱۰.
- جباری، لیلا، حسن‌زاده، محمد، زندیان، فاطمه و شریف، عاطفه (۱۴۰۲). اشاعه دانش مبتنی بر شبکه‌های اجتماعی: یک مرور نظام‌مند. فصلنامه علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی [پذیرش شده]. <https://Doi 10.30481/LIS.2023.394252.2062>.
- حری، عباس (۱۳۷۶). گزارشی اجمالی در مجموعه نظام ملی اطلاع‌رسانی: تشکیلات، برنامه‌ریزی و توسعه. تهران: مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی.
- دانش، فرشید، رشیدی، ورا، زاهدی، راضیه و صادقیان، ناصر (۱۳۹۱). تحلیلی بر مفاهیم پذیرش و اشاعه نوآوری جهت ارائه مدل مفهومی برای پذیرش و اشاعه اطلاعات. پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۲۸(۳): ۵۶۹-۵۸۲.
- رادفر، حمیدرضا (۱۳۸۵). قابلیت‌های وب در اشاعه‌گزینشی اطلاعات. فصلنامه کتاب، ۱۷(۲):

۱۶۱-۱۷۰.

- رمضانزاده، مهدیه، امینی، یگانه و جعفری باقی‌آبادی، سمیه (۱۴۰۰). مقایسه دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی شهر تهران در مورد خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در دوران همه‌گیری. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی*، ۵۵(۴): ۷۷-۱۰۰.
- روحی‌دل، الهه، ریاحی‌نیا، نصرت، باب‌الحوائجی، فهیمه و اباذری، زهرا (۱۳۹۳). بررسی وضعیت مدیریت دانش‌های گردآوری، سازمان‌دهی و اشاعه اطلاعات نسخه‌های خطی در کتابخانه‌های ایران و ارائه‌ی یک مدل کاربردی، *مطالعات دانش‌شناسی*، ۱(۱): ۳۳-۵۲.
- رهنماورد، علی‌اصغر (۱۳۸۴). کاربرد فناوری اطلاعات در کتابخانه‌های عمومی. کتاب ماه کلیات، ۹۷ و ۹۸ (۱ و ۲): ۴۲-۵۵.
- زبردست، مریم و شکوهیان، حسن (۱۳۹۱). خدمات اشاعه اطلاعات گزیده در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی ایران: مقایسه با هدف ارائه الگوی مناسب. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۳(۳): ۹۸-۱۱۷.
- زندوی‌روان، نرگس (۱۳۸۶). جامعه اطلاعاتی، شکل‌گیری و شاخص‌های آن. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۰(۲): ۲۱۱-۲۳۲.
- سیرینی‌وسولو، و. (۱۳۸۲). نقش کتابدار دیجیتال در مدیریت نظام‌های اطلاع‌رسانی دیجیتالی. ترجمه طاهره غلامی. *فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۴(۲): ۱۳۳-۱۴۳.
- سعیدنیا، حمیدرضا و حسن‌زاده، محمد (۱۴۰۱). طراحی مدلی تعاملی عملیاتی برای اشاعه گزینشی اطلاعات در کتابخانه‌های دانشگاهی: مطالعه موردی - دانشگاه تربیت مدرس. *فصلنامه علمی بازیابی دانش و نظام‌های معنایی*، ۹(۳۲): ۱-۳۴.
- عباسی، فهیمه، حجازی، الهه و حکیم‌زاده، رضوان (۱۳۹۹). تجربه زیسته معلمان دوره ابتدایی از فرصت‌ها و چالش‌های تدریس در شبکه آموزشی دانش آموزان (شاد): یک مطالعه پدیدارشناسی، *فصلنامه تدریس پژوهی*، ۸(۳): ۱-۲۴.
- عرب، محمد، ابراهیم‌زاده پزشکی، رضا، مروتی شریف‌آبادی، علی (۱۳۹۳). طراحی مدل فرا ترکیب عوامل مؤثر بر طلاق با مرور نظام‌مند مطالعه‌های پیشین. *مجله تخصصی اپیدمیولوژی ایران*، ۱۰(۴): ۱۰-۲۲.
- علیپورحافظی، حامد، حری، عباس، اسفندیاری‌مقدم، علیرضا و علیپورحافظی، مهدی (۱۳۹۲). تحلیل وضعیت سازمان‌دهی منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های دیجیتالی ایران. *پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات*، ۲۹(۱): ۳۵-۶۰.
- فرجی، مجاهد (۱۳۹۴). مطالعه شیوه‌های اشاعه اطلاعات در آرشیوهای شنیداری سازمان

- صداوسیما مستقر در شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران.
- فیضی، مریم (۱۳۹۶). بررسی نقش کتابخانه در اشاعه اطلاعات سلامت، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه پیام نور، کرمانشاه.
- کیانی، محمدرضا (۱۳۸۹). خدمات کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعات با استفاده از فناوری تلفن همراه. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۳(۲): ۲۱۵-۲۳۱.
- مانجوناتا، ک. و شیوالینگا، د. (۱۳۸۵). دسترسی به اطلاعات در کتابخانه‌ها: روش‌ها و مسائل. ترجمه غلام حیدری. فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات، ۲۱(۳): ۱۴۱-۱۵۸.
- منصورکیایی، ربابه، باب‌الحوائجی، فهیمه، نوشین‌فرد، فاطمه و سهیلی، فرامرز (۱۳۹۷). ارزیابی میزان اشاعه مقالات علمی پژوهشگران علم اطلاعات و دانش‌شناسی جهان در شبکه‌های اجتماعی. پژوهشنامه علم‌سنجی، ۴(۱): ۱۶۱-۱۷۸.
- منصورکیایی، ربابه، باب‌الحوائجی، فهیمه، نوشین‌فرد، فاطمه و سهیلی، فرامرز (۱۳۹۸). مطالعه وضعیت آینده اشاعه تولیدات علمی پژوهشگران علم اطلاعات و دانش‌شناسی در شبکه‌های اجتماعی از دیدگاه متخصصان ایرانی. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۲۲(۳): ۱۳۶-۱۶۳.
- مهراد، جعفر و نعمت‌اللهی، سارا (۱۳۸۵). امکان‌سنجی ارائه خدمات اشاعه اطلاعات گزینشی به اعضای هیئت‌علمی دانشگاه شیراز در کتابخانه منطقه‌ای علوم و تکنولوژی از طریق پست الکترونیکی: ارائه الگوی مفهومی. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۹(۲): ۱۰۷-۱۱۸.
- میرحسینی، زهره (۱۳۸۵). خدمات کتابخانه‌ای به گروه‌های خاص. در *دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی*. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران.
- <http://portal.nlai.ir/daka/WikiPages>
- نوروزی، یعقوب و جعفری‌فر، نیره (۱۳۹۹). استانداردهای فراداده‌ای سازمان‌دهی منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتالی: مروری نظام‌مند، فصلنامه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی، ۷(۲۴): ۱۱۱-۱۳۷.
- ولی‌زاده حقی، سعیده (۱۳۸۵). بررسی زیرساخت‌های ارائه خدمات اطلاعاتی در کتابخانه‌های تخصصی دولتی شهر تهران. فصلنامه کتاب، ۱۷(۳): ۱۳-۲۸.
- هومن، حیدرعلی (۱۳۸۹). راهنمای عملی پژوهش کیفی. تهران: سمت.

References

Abbasi, F., Hejazi, E., & Hakimzade, R. (2020). Lived Experience of

- Elementary School Teachers about The Opportunities and Challenges of Teaching in the Educational Network of Students (SHAD): A Phenomenological Study. *Research in Teaching*, 8(3):1-24. [In Persian]
- Ajebmogun, F. O. (2023). Using social media for Dynamic Information Dissemination in the 21st Century (Chapter 13). DOI: 10.4018/978-1-7998-7258-0.ch013
- Alipour-Hafezi, H., Horri, A., Isfandyari Moghaddam, A., & Alipour-Hafezi, M. (2014). Status of information resource organization in Iranian digital libraries. *Iranian Journal of Information Processing and Management*, 29(1): 35-60. [In Persian]
- Ashrafi Rizi, H., & Kazempour, Z. (2008). Marketing services and information products in libraries and information centers. *Library and Information Studies (faslname-ye ketab)*, 19(2): 41-52. [In Persian]
- Azad, A. (1998). The necessity of establishing a national information system in Iran. *library and Information Science*, 2(1): 38-53. [In Persian]
- Baghmirani, M., Esmaili Givi, M., Hassanzadeh, M., & Noruzi, A. (2019). Designing a Conceptual Model of Research Problem Finding Using Meta-Synthesis Method. *Academic Librarianship and Information Research*, 52(2): 109-130. [In Persian]
- Bair, C. R. (1999). Meta-synthesis. In annual meeting of the Association for the Study of Higher Education, San Antonio, TX.
- Bhattacharya, K. (2010). *Information dissemination through official website: A critique*. MPRA Paper 26884, University Library of Munich, Germany. Retrieved from <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/26884/>
- Danesh, F., Rashidi, V., & Zahedi, R. (2014). An Analytical overview on acceptance of innovation and innovation diffusion theory for proposing a conceptual model for acceptance of information and information diffusion. *Iranian Journal of Information Processing and Management*, 28(3): 569-582. [In Persian]
- De, S. & Kirtania, D. K. (2023). Facebook as a platform for information dissemination between library services and users: A study on top ten universities in India. *Library and Information Science: Philosophy and Technology*. https://www.researchgate.net/publication/371692419_Facebook_as_a_platform_for_information
- Elahi, SH., Naseri, M., Hasanzadeh, A., & Rouhani, A. (2016). A Framework for Creation & Diffusion of Knowledge for Knowledge Management in Enterprise 2.0. *Academic Librarianship and*

- Information Research*, 31(2): 407-430. [In Persian]
- Faraji, M. (2015). *Methods of information dissemination in the IRIB audio archives of Tehran*. Master's thesis, Islamic Azad University, Tehran branch. [In Persian]
- Feyzi, M. (2017). *A Survey on the Role of Library in Dissemination of Health Information*. Master's thesis, Payam Noor University, Kermanshah. [In Persian]
- Hooman, H. (2010). *Handbook of qualitative research*. Tehran: SAMT. [In Persian]
- Horri, A. (1997). *A brief report on the collection of the national information system: organization, planning and development*. Tehran: Jahad Sazandegi Scientific Information Services [In Persian]
- Ibrahim, G., Ali, H. K. M. & Ibrahim, A. (2023). Using social media platform in service delivery during COVID-19 pandemic situation: A case study of Good-Luck Ebele Jonathan Library, Yobe State University, Damaturu. *International Journal of Research and Sustainable Development*, 13(3): 23-30.
- Jabbari, L., HasanZadeh, M., Zandian, F., & Sharif, A. (2023). Knowledge dissemination based on social networks: a systematic review. *library and Information Science*, <https://doi.org/10.30481/LIS.2023.394252.2062> [Accepted Article]. [In Persian]
- Jafar Biglou, M. (2000). *Project for Establishing a Selected Dissemination of Information Service for the Faculty Members of universities and higher education institutions*. Master thesis, University of Tehran, Tehran. [In Persian]
- Jafar Biglou, M. (2002). Selective information: the approach of the third millennium. *Iranian Journal of Information Processing and Management*, 17(3, 4): 1-10. [In Persian]
- Kiani, M. (2010). Using mobile technologies in libraries and information centers. *Library and Information Sciences*. 13(2): 215-231. [In Persian]
- Ku, K. M. (2001). The Website Library and its Parliamentary Information & Dissemination Service. *Library Communication Quarterly*, 2(2): 133-139.
- Leadership infrastructure futures (2023). Library Assessment Fundamentals <https://ala-core.libguides.com/assessmentfundamentals/gettingstarted>
- Liu, X., He, D., Yang, L. & Liu, C. (2019). A novel negative feedback information dissemination model based on online social network. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 513, 371-389. <https://doi.org/10.1016/j.physa.2018.09.032>

- Mackenzie Owen, J. (2001). The new dissemination of knowledge: Digital libraries and institutional roles in scholarly publishing. *Journal of Economic Methodology*, 9(3): 275-288.
- Manjunatha, K., & Shivalingaiah, D. (2003). Information access in Libraries: Methods and Problems, Translated heydari. *Journal of Information Processing and Management*, 21(3): 141-158. [In Persian]
- Mansourkiaie, R., Babalhavaegi, F., Nooshinfard, F., & Soheili, F. (2018). Evaluating dissemination of knowledge and information science papers in social networks. *Scientometric research journal*, 4(1):161-178. [In Persian]
- Mansourkiaie, R., Babalhavaegi, F., Nooshinfard, F., & Soheili, F. (2019). Study of the Future of the Dissemination of Scientific Productions of Knowledge and Information Science in Social Networks from the Iranian Experts' Viewpoint. *Library and Information Sciences*, 22(3): 136-163. [In Persian]
- Mehrad, J., & Nematollahi, S. (2006). Feasibility study of presenting selective dissemination of information services to the faculty members of Shiraz University in the regional library science and technology via E-mail: presenting a conceptual model. *Library and Information Sciences*, 9(2): 107-118. [In Persian]
- Mirhoseini, Z. (2003). *Library services to special groups. Library and information science encyclopedia*. Tehran: national library & archives of Iran. [In Persian]
- Norouzi, Y., & Jafarifar, N. (2020) Metadata Standards for Organizing in the Digital Library: A Systematic Review. *Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, 7(24): 111-137. [In Persian]
- Omeluzor, S. U. & Oyovwe-Tinuoye, G. O. (2015). Assessment of Information and Communication Technology for Selective Dissemination of Information and Current Awareness Services: A Case Study of University Libraries in the South-West Zone of Nigeria. *Evidence Based Library and Information Practice*, 12(4): 233–249. DOI: <https://doi.org/10.18438/B84X09>
- Patel, P. C., Guedes, M. J., Soares, N. & da Conceição Gonçalves, V. (2018). Strength of the association between R&D volatility and firm growth: The roles of corporate governance and tangible asset volatility. *Journal of Business Research*, 88, 282-288. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.12.033>
- Porcel, C., Ching-López, A., Tejada-Lorente, A., Bernabé-Moreno, J., & Herrera-Viedma, E. (2017). *Analysis of Different Proposals to Improve the Dissemination of Information in University Digital Libraries*. Conference of the European Society for Fuzzy Logic and

- Technology, 195–206.
- Radfar, H. (2006). Capabilities of Web in selective dissemination of information. *Librarianship and Information Organization Studies*, 17(2):161-170. [In Persian]
- Rahnama Fard, A. (2005). The use of information technology in public libraries. *Ketabmah*, 97&98(1, 2): 42-55. [In Persian]
- Ramezanzadeh, M., Amini, Y., & Jafari Baghiabadi, S. (2021). Comparison of the views of librarians of university and public libraries in Tehran about the dissemination of valid information during the epidemic. *Academic Librarianship and Information Research*, 55(4): 77-100. [In Persian]
- Ranganathan, S. R. (1961). *Reference service* (2nd Ed.). Bangalore: Sarada Ranganathan endowment for library science.
- Rohidel, E., Riahinia, N., Babalhavaeji, F., & Abazari, Z. (2015). A survey of knowledge management in principles of acquisition, organization and distribution of information in manuscripts departments in Iran by presenting a model. *Journal of Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, 1(1): 33-52. [In Persian]
- Saeidnia, H., & Hasanzadeh, M. (2022). Designing an Operational Interactive Model for the Selective Dissemination of Information (SDI) in Academic Libraries (Case Study: Tarbiat Modares University). *Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, 9(32): 1-34. [In Persian]
- Sandelowski, M. & Barroso, J. (2007). *Handbook for Synthesizing Qualitative Research*. New York: Springer
- Shonhe, L. (2017). A Literature Review of Information Dissemination Techniques in the 21st Century Era. *RIAB conference*, Botswana.
- Shonhe, L. (2019). "An assessment of the technology readiness of public libraries in Botswana" *Global knowledge Memory and communication*, <http://doi.org/10.1108/GKMC-10-2018-0086>
- Shonhe, L., & Jain, P. (2017). Information Dissemination in the 21st Century: The Use of Mobile Technologies. In N. Mnjama, & P. Jain (Ed.), *Information and Knowledge for Competitiveness* (pp. 425-447). Gaborone: Department of Library and Information Studies-University of Botswana.
- Sreenivasulu, V. (2003) The Role of Digital Librarian in the Management of Digital Information Systems (DIS) Translator Tahereh Gholami. *Library and Information Studies (faslname-ye ketab)*, 14(2): 133-143. [In Persian]
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Newbury Park, CA: Sage

- The University Library (2023). Disseminating <https://www.sheffield.ac.uk/library/study/research-skills/disseminating>
- UIS. (2009). Information and communication technologies. UNESCO Learning Portal. <https://learningportal.iiep.unesco.org/en/glossary/information-and-communication-technologies-ict> 10.
- Valizadeh Haghi, S. (2006). A survey on infrastructure of offering information services in the government special libraries of Tehran city. *Library and Information Studies (faslname-ye ketab)*, 17(3): 13-28. [In Persian]
- Yun, Z., Zhang, L., Wang, Y. & Duan, Y. (2016). Agricultural information dissemination using ICTs: A review and analysis of information dissemination models in China. *Information Processing in Agriculture*, 3(1): 17-29. <https://doi.org/10.1016/j.inpa.2015.11.002>
- Zandi Ravan, N. (2007) Information Society: Formation and Indicators. *Library and Information Science*, 10(2): 211- 232. [In Persian]
- Zebardast, M., & Shokouhian, H. (2012). Selective Dissemination of Information Services in Libraries and Information Centers of Iran: A Comparison with the Aim of Presenting an Appropriate Model. *Librarianship and Informaion Organization Studies*, 23(3): 98-117. [In Persian]
- Zhang, N., Huang, H., Su, B., Zhao, J. & Zhang, B. (2014). Information dissemination analysis of different media towards the application for disaster pre-warning. *PLoS One*, 9(5): e98649. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0098649>
- Zimmer, L. (2006). Qualitative meta-synthesis: a question of dialoguing with texts. *Journal of advanced nursing*, 53(3): 311-318.